

Opis źródła:

Portret Maksymiliana Franciszka Ossolińskiego z synami przechowywany w zbiorach malarstwa Zamku Królewskiego w Warszawie. Przedstawienie było uznawane wcześniej za portret kasztelana czerskiego i wojewody podlaskiego Zbigniewa Ossolińskiego (1612–1675) z synami Jerzym, Jakubem i Maksymilianem. Detale drobiazgowo przedstawionych strojów wykluczają jednak taką datację i wskazują na późniejszy okres powstania portretu, najprawdopodobniej portretowany mężczyzna to syn Zbigniewa, łowczy podlaski Maksymilian Franciszek Ossoliński (ok. 1635–1703) z trzema synami – Michałem, Franciszkiem Maksymilianem i Janem Stanisławem. Portret pochodzi z galerii rodowej Ossolińskich w pałacu w Sterdyni.

Miejsce przechowywania źródła:

Zamek Królewski w Warszawie, nr inw. ZKW 4925

<https://kolekcja.zamek-krolewski.pl/obiekt-15597-maksymilian-franciszek-ossolinski-z-synami>

Tekst źródła:

Słowniczek pojęć:

Delia – dawny męski ubiór męski, szata z szerokimi rękawami podbita futrem, noszona w XVI i w 1. połowie XVII wieku, zapinana na guzy lub pętlice.

Kontusz – staropolski wierzchni strój męski, wierzchni kaftan, długa suknia zapinana z przodu, z rozciętymi rękawami – zwisały one luźno lub były zarzucane na plecy. Przyjął się na ziemiach Rzeczypospolitej w latach 30. XVII wieku i szybko rozpowszechnił.

Żupan – staropolski ubiór męski, o kroju długiej sukni zapinanej na guziki, ze stójką i wąskimi rękawami.

Od połowy XVII w. żupan noszony pod kontuszem stanowił szlachecki ubiór narodowy.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. W jaki sposób przedstawiono dzieci na portrecie Ossolińskich?
2. Opisz elementy strojów noszonych przez Ossolińskiego i jego synów.
3. Wymień inne znane portrety typu sarmackiego z XVII wieku.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Galerie portretowe jakich rodzin powstawały w XVII i XVIII wieku? Wymień przykłady.
2. Porównaj sposób, w jaki zostali sportretowani synowie Maksymiliana Ossolińskiego z portretem Elżbiety Mniszchówny autorstwa Marcello Bacciarellego. Jak zmieniała się pozycja i sposób przedstawiania dziecka w XVII i XVIII wieku?

Literatura pomocnicza:

Małachowicz H., *Cztery portrety z galerii Ossolińskich w Sterdyni*, „Kronika Zamkowa”, 1-2, 57-58, 2009, s. 53–63.

[https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Kronika_Zamkowa_Roczniki/Kronika_Zamkowa_Roczniki-r2009-t1_2_\(57_58\)/Kronika_Zamkowa_Roczniki-r2009-t1_2_\(57_58\)-s53-63/Kronika_Zamkowa_Roczniki-r2009-t1_2_\(57_58\)-s53-63.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Kronika_Zamkowa_Roczniki/Kronika_Zamkowa_Roczniki-r2009-t1_2_(57_58)/Kronika_Zamkowa_Roczniki-r2009-t1_2_(57_58)-s53-63/Kronika_Zamkowa_Roczniki-r2009-t1_2_(57_58)-s53-63.pdf)

Gdzie Wschód spotyka Zachód. Portrety osobistości dawnej Rzeczypospolitej 1576–1763, red. J. Malinowski, Warszawa 1993, s. 362, nr 184.

Ryszkiewicz A., *Polski portret zbiorowy*, Wrocław-Warszawa 1961, s. 45–46.

Żołądź-Strzelczyk D., Kabacińska-Łuczak K., *Codziennosc dziecięca opisana słowem i obrazem. Życie dziecka na ziemiach polskich od VI do XVIII wieku*, Warszawa 2011, s. 62, 86.

Dziecko w malarstwie od XVI do końca XIX wieku ze zbiorów polskich, Warszawa 2004, s. 350–351.

Portret polski XVII i XVIII wieku. Katalog wystawy, oprac. J. Ruszczyćówna, Warszawa 1977, s. 37–38.

Kałamajska-Saeed M., *Genealogia przez obrazy. Barokowa ikonografia rodu Sapiechów na tle staropolskich galerii portretowych*, Warszawa 2006.

Sieradzka A., *Tysiąc lat ubiorów w Polsce*, Warszawa 2003.

Turnau I., *Ubiór narodowy w dawnej Rzeczypospolitej*, Warszawa 1991.

Ubiory na dworze króla Jana III Sobieskiego, Warszawa 2016.

Drażkowska A., *Odzież dziecięca w Polsce w XVII i XVIII wieku*, Toruń 2007.

Najważniejsze cezury:

Lata 1670–1680, w których powstał portret to ostatnie lata panowania Jana II Kazimierza Wazy i początek rządów Jana III Sobieskiego. W tym okresie toczyły się walki między Rzeczypospolitą a Imperium Osmańskim, w trakcie których w 1673 wojska polskie dowodzone przez ówczesnego hetmana wielkiego koronnego zwyciężyły wojska tureckie pod twierdzą w Chocimiu.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Anna Markiewicz